

Beroemde Bosschenaren (II)*

Slechts zes uitverkorenen

Theo Hoogbergen

Op 26 november 1998 nam de gemeenteraad van 's-Hertogenbosch een besluit tot 'het aanbrengen van plaquettes in de openbare ruimte ter herinnering aan 'beroemde' voormalige inwoners, historische relictten en belangrijke gebeurtenissen in de gemeente'.

Lezers zullen, veronderstel ik, nu eindelijk wel eens willen weten, wie de breed opgetuigde commissie tot de eer van 'beroemd persoon' verhief. Feitelijk kwam er maar één in aanmerking: Jeroen Bosch (ca 1450-1516).

Jeroen Bosch torent hoog boven alle anderen uit. Hij is in onze stad geboren, heeft er geleefd en is er gestorven. Op artistiek niveau is hij in de westerse wereld een der allergrootsten. Naast tal van religieuze voorstellingen heeft hij taferelen vervaardigd van een genre-achtig karakter. Alom is er waardering voor zijn oeuvre, maar ook voor zijn maatschappelijke betrokkenheid. Er hangen schilderijen van hem in Madrid, Berlijn, Venetië, Frankfort, Parijs. Zijn lust in het scheppen van de meest fantastische wezens en gedochten en zijn voorkeur voor symboliek en mystiek houden tot vandaag kunstkenner en liefhebbers in hun ban. De commissie zegt in dit verband bovendien grote waarde te hechten aan een te stichten *Jeroen Boschcentrum* in onze stad. Daardoor valt met behulp van de modernste digitale technieken misschien dieper tot het wezen van zijn werk door te dringen.

Maar na deze constatering rijzen de problemen natuurlijk de pan uit. Een commissie, die Jeroen Bosch zonder discussie, unaniem en zonder enig voorbehoud tot de alleroemdste zoon van de stad uitroept, kan daarmee natuurlijk niet volstaan. Er zijn stellig nog andere 'beroemde' personen geweest. Daartoe formuleerde de commissie een aantal criteria, die toekenning van dit bijzondere predikaat mogelijk en verantwoord moeten maken:

- bekendheid met de precieze locatie, waar de vrouw of man woonde, leefde en/of werkte (waar blijf je anders met je plaquette?);
- die locatie zou nog redelijk visueel herkenbaar moeten zijn;
- alleen personen die tenminste tien jaar overleden zijn, komen in aanmerking. Zo vallen nog levende burgemeesters, bisschoppen, kunstenaars en maatschappelijk werkers af. Recente emoties mogen immers geen rol spelen. Ook voor de namen van straten geldt een distantie van tien jaar;
- de bijzondere lokale en liefst bovenlokale c.q. internationale betekenis is noodzakelijk;
- de invloed van de persoon op het maatschappelijk en/of culturele leven moet vaststaan. Het zou fijn zijn, als hij/zij de loop van de geschiedenis beïnvloed heeft;
- een 'beroemde' Bosschenaar kan natuurlijk alleen iemand zijn die, als regel, in de gemeente is geboren of daar een substantiële tijd heeft gewoond;
- de gemeenteraad vroeg de commissie een zorgvuldige afweging te maken tussen het tijdelijk verblijf van een 'beroemd' persoon in het licht van een belangrijke gebeurtenis én het verblijf op zich. Wie uitsluitend één nacht kwam slapen, valt dus buiten de prijzen.
- de roem van de uitverkorenen moet zuiver en objectief zijn vast te stellen.

En toen spoelde er een ware vloedgolf van 'beroemde' personen binnen de vergadering van de commissie. De leden kwamen samen in eerste instantie tot ongeveer honderd 'beroemde' persoonlijkheden, uiteraard gedeeltelijk subjectief gekleurd door de bril van de voorsteller. Ook al om praktische redenen was dit aantal veel te hoog. Er daagde een slimme oplossing. De commissie besloot tot een vierdeling. Uit die honderd personen selecteerde zij er eerst een dertigtal en rubriceerde deze mensen in vier groepen met een afnemende graad van 'beroemdheid'.

- zes 'beroemde' mensen;
- zeven bekende persoonlijkheden van bovenlokaal belang;
- tien interessante mensen;
- zeven personen die de aandacht verdienen.

Bossche Noten

Een oud probleem

Mensen maken rommel en produceren veel afval. Waar laat je je troep? Er zijn mensen – iedereen is er tegen, maar het gebeurt – die lege bierblikjes verzamelen om ze en masse in de berm te mikken. Anderen smijten hun oude koelkast of tv in de bosjes of spugen hun uitgekauwde kauwgom op de stoep. Bah.

Rond 1530 brachten Bosschenaren – men sprak toen ook over ‘van oudts gewoenlijcken’ – hun vuiligheid achter ‘dat oude raedthuys ofte Achter dat Wilt Vercken’ om het daar neer te gooien. De stedelijke overheid drukte de inwoners op het hart dat het de bedoeling was ‘vuylnisse’ in de ‘backen’ die daar stonden achter te laten en niet ‘daer buyten te stortten’.

Wie rekende de commissie nu tot de eerste categorie van ‘beroemde’ persoonlijkheden?

In alfabetische volgorde volgen hier hun namen met de plaats waar een plaquette kan worden aangebracht:

- Wilhelmus Marinus Bekkers (1908-1966), bisschop. Plaquette op de Parade;
- Jheronymus Bosch (ca 1450-1516), schilder. Plaquette Markt 61;
- Desiderius Erasmus (1469-1536), humanistisch geleerde. Plaquette Hinthamerstraat 164;
- Napoleon Bonaparte (1769-1821), keizer. Plaquette nabij de Sint-Jan;
- Johannes C.B. Sluijters (1881-1957), schilder en lithograaf. Plaquette Verwersstraat 89;
- Theodoor van Thulden (1606-1669), kunstschilder. Plaquette Minderbroedersstraat 28/30.

Een volgende keer de zeven bekende persoonlijkheden van bovenlokaal belang, de tien interessante mensen en tenslotte de zeven personen die de aandacht van Bosschenaren en bezoekers verdienen.

* Zie voor deel 1: *Bossche Bladen* jrg. 4 (2002) nr. 3.

Erasmus werd van Deventer naar 's-Hertogenbosch gestuurd. Hij verbleef hier korte tijd en had het niet naar zijn zin. Erasmus woonde in het Bossche Fraterhuis en volgde misschien lessen op de Latijnse school.

De overheid wenste – voorzover dat toen mogelijk was – een schone stad. Op zaterdag, de dag voor een heiligen-dag en de dagen voor de hoge feestdagen, zoals Pasen, moest de stad schoon zijn. Iedere inwoner was verplicht zijn straatje schoon te vegen. Het slijk en de andere troep moest op een hoop worden geveegd en 's avonds kwam de slijkveger de vuilnis ophalen.

A.v.

Bron: Zgn. Placcaet ende Geboeiboek, 1541, in: Oud Stadsarchief, inv. Hoekx nr. 136.